

Daniela & Linda Dostálkovi, Marek Pokorný: Optimalizované bajky o dobrém životě

Překlad: Kateřina Danielová

Kurátorský text k výstavě Optimalizované bajky o dobrém životě.

22/9/2022–1/1/2023

PLATO, městská galerie současného umění

Umělci a umělkyně: Etel Adnan, Yalda Afsah, Krystian Truth Czaplicki, Oskar Dawicki, Habima Fuchs, Agata Ingarden, Sebastian Jefford, Christelle Kahla, Özgür Kar, Lars TCF Holdhus & Martin Kohout, Pavla Malinová, Zdenek Seydl, Franciszka Themerson, Jana Želibská

Kurátorky a kurátor: Daniela a Linda Dostálkovi, Marek Pokorný

Co to vlastně je dobrý život a jak jej máme vést? Dobrý život byl něco jiného koncem 19. století, kam spadá zřízení ostravských městských jatek, a jinak ho vidíme dnes, kdy na jejich místě vznikla galerie současného umění a jakékoli zabíjení zvířat ztratilo legitimitu. Názory se různí, návody a techniky, které náš život mají zlepšit, jsou všudypřítomné. Příklady se množí a protirečí si. A my sami si ve své každodenní rutině a v pokusech o její narušení odporujeme.

Naše touha vést dobrý život a trávit čas kvalitně dnes vychází z předpokladu, že nic není statické. Naší jedinou nadějí je proto neustále objevovat „malé pravdy“, které nám pomohou, pokud jde o naše preference, vkus nebo chování. Nuance našeho jednání je totiž obtížné zaznamenat nebo jakkoli vyjádřit, lze je zpětně odvodit, ale nikdy je nemůžeme dokonale poznat a popsat. Záměrem výstavy je proto zachytit kulturu současnosti a nedávné minulosti, zkusmo konstruovat jejich kritické dějiny a pokoušet se pochopit to, jak vlastně žijeme. Zajímá nás nejen to, čemu vkus a zdvořilost dovolují „přežít“ a být nadále sdělováno coby zpráva o naší existenci, ale také to, co je na hranici tohoto „úspěchu“.

Optimalizované bajky o dobrém životě vycházejí z předpokladu, že tam, kde etika probírala, jak mohu konat dobro ve světě, se blahobyt ptá, co je dobré pro mě. Kde etika předpokládala dávání a přijímání, vztah směny a náš blahobyt vedou k rostoucímu pohlcení sebou samým. Naše nejnítěrnější životy – naše koníčky, vztahy a těla – se pak v podstatě stávají středisky nákladů. Pokud se nám je nepodaří optimalizovat, cítíme se znevýhodněni. Blahobyt nahrazuje morálku. Zdaleka nás ovšem nenaplňuje energií, nýbrž vytváří svou vlastní tyranii.

Blahobyt jako vidina i skutečnost vytváří stav, kdy už jen nepracujeme anebo po svém trávíme volný čas, ale spíše hrajeme, performujeme. Volný čas a s ním spojené činnosti chápeme stále více a zcela vědomě jako něco, co se odehrává mimo „běžný“ život, jako něco „neseriózního“, co nás však zároveň pohlcuje, jako něco bez časových a prostorových hranic – a především bez vidiny zisku. Opravdu ale věříme tomu, že o blaho těla i společnosti usilujeme v rámci systému, který je z definice zaměřen na zisk, zcela nezištně? Životní styl přece urychluje spotřebu, reprodukuje sociální nerovnosti a masově podporuje individualismus. Fantazírování o životním stylu se navíc paradoxně stává úzkostnou součástí bytí právě ve chvíli, kdy všechny indicie svědčí o tom, že se planeta Země brzy zhroutí. Tento obrat, do značné míry technologický, je něčím víc než jen volbou životního stylu a něčím méně než hnutím. A zároveň určuje i to, jak a kde se například právě kultura vytváří a zobrazuje.

Výstava se také zabývá společenskou satirou coby formou a tím, jak politická nejistota ovlivnila umění posledních let. S využitím médií jako jsou video, instalace, fotografie či malba ukazujeme, jak může satira odlehčit a zároveň znepokojivě komentovat bouřlivou a rozděľující atmosféru současného světa. Umělci totiž odhalují úzkosti vyvolané obsesemi z naší moderní potřeby vést dobrý život – a osudy některých z nich nám dokonce mohou sloužit jako příklad a poučení. V době kolektivních neuróz zdůrazňujeme význam umění a satiry při detailní analýze mocenských struktur, při zpochybňování společenských norem a při vizualizaci politického neklidu včetně toho, že nám zároveň poskytuje lehkou úlevu od životních nejistot.

Prostřednictvím asociací, intuice a různocnění vytváříme prostředí, v němž postupně a velmi individuálně vyvstane nejen otázka po dobrém životě, ale také odpověď na ni jako reakce na vystavená umělecká díla. Filtrem, který návštěvníkovi nabízíme jako určitou pomůcku, je žánr bajky. Zdánlivě opomíjený a zanedbávaný, avšak pro rozumění tomu, co se dnes děje v umění, klíčový. Bajka je krátký literární útvar, v němž obvykle zvířata myslí a jednají jako lidé. Ale nejen to, jako subjekty v ní vystupují i přírodní živly či jednotlivé

části těla a dochází v nich zcela přirozeně k mezidruhové interakci. V Evropě, kde je bajka pevně spojena s postavou vypravěče Ezopa a v klasické literatuře s literární bravurou Jeana de La Fontaine, je postavení tohoto žánru hraniční. Na jedné straně jde v ezopské tradici o žánr emancipační a subverzivní, s velkou mírou dvojznačnosti, na straně druhé, zejména ve školním či zjednodušeně obrozeneckém pojetí, o vyprávění, které tak trochu mechanicky poučuje a poskytuje návody pro dobrý život, obvykle ve snaze vnutit čtenáři truismy i ctnosti daného společenského řádu.

Díla umělkyň a umělců, jejichž prostřednictvím zpřítomňujeme téma dobrého života, zastupují různé generace, společenské a historické zkušenosti i záměry. Spolu s nimi vstupujeme do nového prostoru naší galerie. Zatížení jeho někdejší funkcí, ale s nadějí, že se nám i v budoucnu podaří udržet ve hře všechny paradoxy dobrého života.

Daniela & Linda Dostálkova, Marek Pokorný

